

<i>Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky</i>		
Bojový řád jednotek požární ochrany – taktické postupy zásahu		
<i>Název:</i>		4
Odchyt a hubení vos, včel a sršňů	Metodický list číslo	T
	<i>Vydáno dne: 28. prosince 2005</i>	<i>Stran: 2</i>

I. Charakteristika

- 1) Úkolem jednotky při záchraně osob a zvířat je odstranění bezprostředního ohrožení jejich života. Pokud zásah splňuje uvedenou definici záchrany, může jednotka provádět i odchyt a hubení vos, včel a sršňů¹ (dále jen „obtížný hmyz“). Včely, které opustily při rojení úl, mohou být zdrojem přenosu nakažlivých nemocí (mor včelího plodu, hniloba, roztoče, varoáza).
- 2) Zásah jednotky, jehož obsahem je hubení obtížného hmyzu, lze považovat za běžnou ochrannou dezinsekcí². Je třeba používat insekticidy, které lze používat bez zvláštního povolení k použití autorizovanou osobou nebo fyzickou osobou, kterou autorizovaná osoba prokazatelně zaškolila³ a které nevyžadují nahlášení zákroku předem. Přitom je možno použít jen insekticidy schválené orgánem ochrany veřejného zdraví v míře nezbytně nutné, je třeba dodržet návod k jejich použití a kontrolovat účinnost. Informace o nebezpečných vlastnostech dané látky a informace o složení látky nebo přípravku obsahuje bezpečnostní list.
- 3) Nejčastější výskyt požadavků na odchyt obtížného hmyzu závisí na jejich druhu a ročním období:
 - a) včely – květen, červen, kdy hledají místo pro svou matku, v červenci a srpnu je menší výskyt – zatoulané tzv. hladové včely,
 - b) vosy – květen, červen hlavně ve spárách, na balkóně, pod parapety apod., v červenci, srpnu a září dle výskytu ovoce,
 - c) sršni – výskyt zejména v srpnu a září,
 - d) ostatní měsíce jsou zastoupeny v závislosti na teplotě.

¹ Obtížný hmyz podléhá obecným ustanovením zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, a může se hubit pouze v případě ohrožení lidí nebo jiných živočichů. Včely, vosy ani sršni nejsou uvedeny v seznamu zvláště chráněných druhů (příloha č. III vyhlášky č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů). Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, se vztahuje pouze na obratlovce nikoliv na hmyz.

§ 4 odst.1 písm. c) zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně souvisejících zákonů (veterinární zákon), stanoví povinnost (chovatelům) bránit vzniku a šíření nálezů a jiných onemocnění zvířat. V souladu s § 49, § 54 a § 76 tohoto zákona jsou nařízeny příslušnými veterinárními správami mimořádná opatření k tlumení varoázy včel. Zde je uvedeno, že roje neznámého původu a divoce žijící včelstva je, z důvodu prevence varoázy, nutno utrácet.

² § 55 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

³ Viz např. Pokyn generálního ředitele HZS ČR a náměstka ministra vnitra č. 10/2001, k nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky.

II. Úkoly a postup činnosti

- 4) Při odchytu a hubení obtížného hmyzu je třeba:
 - a) rozhodnout o způsobu provedení odchytu i následném hubení obtížného hmyzu,
 - b) k odchytu a hubení obtížného hmyzu využít hasičů, kteří netrpí alergickými reakcemi na včelí (popřípadě vosí, sršní) bodnutí,
 - c) na odchyt a hubení obtížného hmyzu nasadit jen nezbytný počet hasičů,
 - d) chránit se proti bodnutím obtížným hmyzem včelařskou kuklou případně včelařskou kombinézou (zásahový oděv se nedoporučuje z důvodu možnosti vniknutí hmyzu pod tento oděv), rukavicemi a holeňovou obuví; vyžaduje-li to situace (např. použití insekticidních prostředků), pak i dýchacím přístrojem nebo kompletním protichemickým oblekem (Sunit, OPCH90 POC – cvičná verze),
 - e) po ukončení zásahu, před sejmutím ochranných pomůcek, provést důkladnou kontrolu oděvu, aby při jeho svlékání nedošlo k pobodání zatoulaným obtížným hmyzem; je vhodné mít připraven v záloze další insekticid (popř. smetáček).
- 5) Taktika zásahu:
 - a) roj včel lze zklidnit zkrápěním vodní mlhou nebo kouřem. Zamezit pohybu roje obtížného hmyzu z hnízda lze insekticidem. Obtížný hmyz lze také znehybnit jakýmkoliv i netoxickým avšak lepkavým prostředkem (např. lak na vlasy),
 - b) včelí roj z dostupných míst sebrat silným sklepnutím do rojáčku. V případě, že sklepnutý chomáč obsahuje včelí matku, nalétají do rojáčku nadzdvihnutým víkem i ostatní včely. Rojáček je nutné umístit v blízkém okolí (do stínu) a vyčkat určitou dobu, místo rojáčku lze použít i průmyslový vysavač nebo vysavač na listí,
 - c) včely v rojáčku zahubíme (s vyloučením veřejnosti) buď mechanickým rozmačkáním, udušením v kouři, utopením nebo použitím insekticidu. Rojáček i se sebraným rojem lze předat k utracení další osobě (včelaři); předání se provádí písemnou formou, předávací protokol by měl obsahovat i poznámku, že povinnost utratit roj neznámého původu přechází na přebírajícího,
 - d) včelí roj nebo vosí (sršní) hnízdo lze likvidovat i v silném igelitovém pytli, který se na roj navleče, roj (hnízdo) se po té sklepe či odřízne,
 - e) vosí a sršní hnízda se snažíme likvidovat až v pozdním odpoledni nebo večer, kdy je uvnitř nejvíce jedinců,
 - f) obtížný hmyz v igelitovém pytli zahubíme co nejdříve, buď mechanicky nebo chemicky - pomocí insekticidů nebo sirných knotů. Insekticid lze nastříkat i do vstupního otvoru hnízda vos a sršní již před navlečením pytle,
 - g) včelí roj usazený na nevhodných místech pro sklepnutí (např. na zemi, plotu, zábradlí) lze likvidovat pomocí insekticidů nebo vysavače,
 - h) vosí (sršní) hnízda skrytá na nepřístupných místech (např. ve zdivu za trámem) likvidovat pomocí insekticidů nebo vysavače. U velkých hnízd po opatrném narušení stěny hnízda aplikovat insekticid ve více patrech hnízda.

III. Očekávané zvláštnosti

- 6) Při odchytu obtížného hmyzu je nutno počítat s následujícími komplikacemi:
 - a) u alergiků může při bodnutí dojít až k život ohrožujícím stavům (anafylaktický šok). Mnohačetná pobodání jsou nebezpečná, zvláště do oblasti horních cest dýchacích nebo do krku a okolí oka,
 - b) tmavé oblečení napadají včely více než světlé, rovněž napadají prudce se pohybující nebo výrazně aromatické předměty.